

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

Col·lecció Health Policy Papers

2020 – 04

REFLEXIONS ENTORN DEL COVID19

Guillem López i Casasnovas

Catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra

Centre de Recerca en Economia i Salut (CRES)

La Col·lecció Policy Papers, engloba una sèrie d'articles, en Economia de la Salut i Política Sanitària, realitzats i seleccionats per investigadors del Centre de Recerca en Economia i Salut de la Universitat Pompeu Fabra (CRES-UPF) a l'empareda del suport incondicionat per conveni amb la "Caixa".

"This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 International, which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium provided that the original work is properly attributed"

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Barcelona, Març 2020

REFLEXIONS ENTORN DEL COVID19

Guillem López i Casanovas Catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra, Centre de Recerca en Economia i Salut (CRES).

Introducció

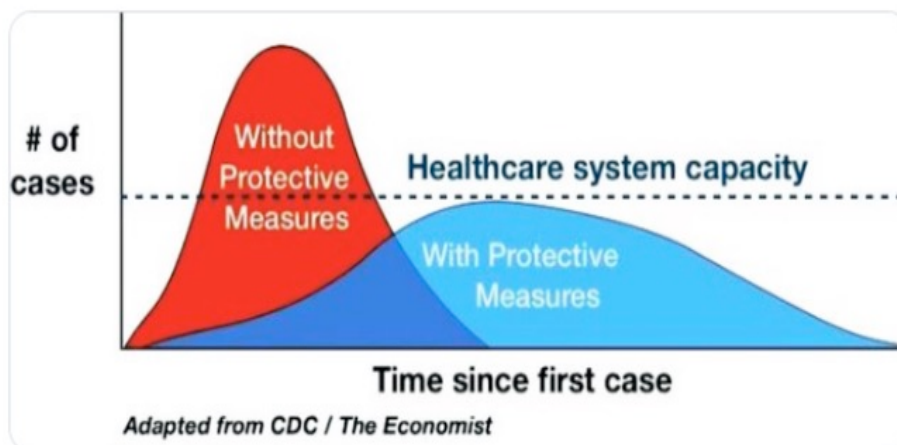
Al llarg de força anys he explicat a les meves classes com a la teoria de la regulació, davant de la incertesa en els efectes de la contingència que es confronta (els beneficis així d'estalviar-la) i la incertesa en els costos imposats pels instruments a combatre-la, el supòsit de que es podia presentar el pitjor escenari era el més probable, i per tant, aquell que s'hauria d'avaluar (i així reaccionar: Taula 1).

L'aparició del Covid-19 i l'emergència en la que es presentà ens ubicà crec jo en aquest escenari; de manera que la cancel·lació dels gran esdeveniments que teníem en portes em semblà, en la incertesa, raonable. Es una de les conseqüències de la globalització: amb fronteres obertes i lliura circulació de mercaderies i de persones les externalitats esdevenen quasi infinites. Això provoca sensació de fragilitat, i clam per la prevenció. Una aspiració més elevada quan més desenvolupada està una societat, ja que més valuosos es considera son els capitals a protegir.

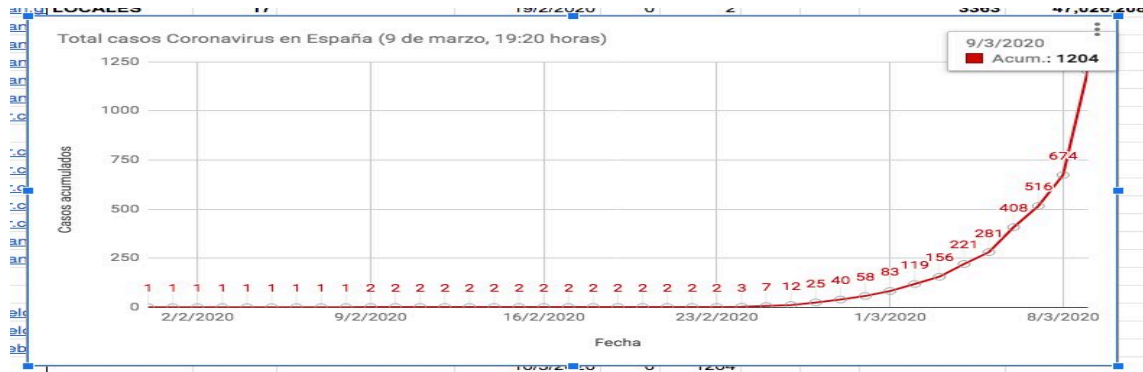
Tot i que les mesures adaptades a cada país i en cada moment no son estrictament homologables, l'experiència ens permet ja passar de la incertesa a l'assignació d'alguna probabilitat, i parlar així de risc. Vist el que ha passat a altres països podem pensar (vegeu taules 2 i 3) quina serà l'evolució de l'epidèmia abans d'entrar a la part plana de la corba, d'entrada exponencial, per a que continguda i controlada, la taxa de contagi perdi força. I amb perspectiva, esperem, en el temps podrem valorar el que ha passat i fer ne els aprenentatges corresponents.

A aquest objectiu es dirigeixen les següents reflexions.

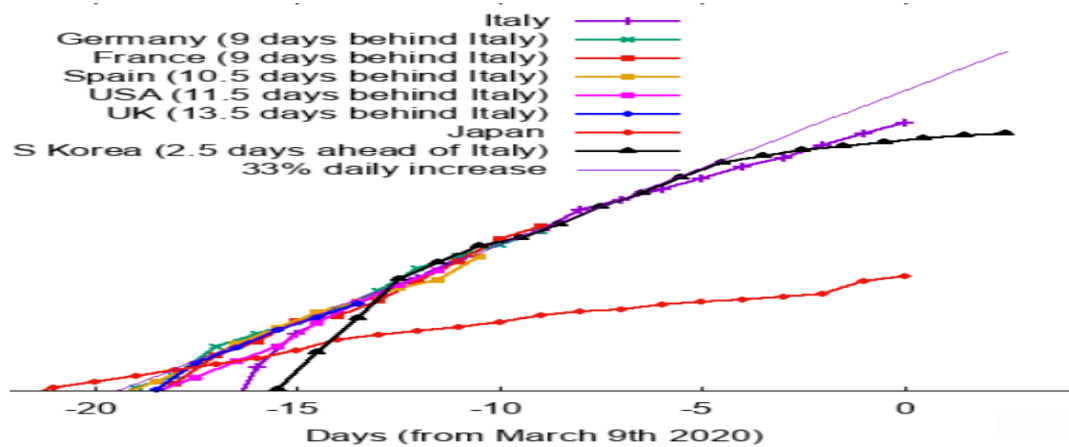
Taula 1 El debat sobre la oportunitat de l'inici de 'testar' i 'tratar'

Taula 2 El creixement exponencial

Taula 3: Sostres de referència per assignar probabilitats (de la incertesa al risc)

Entrats ja en el forat pandèmic, el clima social reforça la psicologia de la histèria, a la que s’hi conjuguen factors econòmics, com els lligats al món borsari, que en condicions normals no serien en cap cas associables.

EL VIRUS I EL MON ECONÒMIC D'AHIR

El coronavirus ens força així avui a una cura d'humilitat: en un temps en que la ciència es mostra disposada a fer perenne la raça humana, amb biogenètica, medicina híper personalitzada i medicaments antienvelliment, vet aquí la pandèmia. Suposadament transmesa des de la misèria dels mercats, d'abastiments de menjar de pobre, el COVID-19 ho està contaminant tot; també la butxaca dels rics totpoderosos que mostren així també la seva fragilitat. Retorna la por, la mort ens iguala, i no per l'eternitat promesa, sinó pel contagi avui de poc més que una grip. La munió personal de les relacions humanes, el negoci mercantil de bens que se intercanvien, la circulació de viatgers, les cadenes logístiques es trenquen amb la por del veí, de la contrapart, de la proximitat, de l'abraçada i l'encaixada de mans. I penso que són els altres els causants sense veure'ns nosaltres mateixos com a transmissors. Ens refugiem a la xarxa digital des de l'aïllament, però allà rebem un soroll que no ens deixa tranquils, sinó més aviat el contrari. Qui s'escriu no té rostre i tendeixen tots a rebre igual fiabilitat. Les borses s'enfonsen i les perspectives de recuperació s'esvaeixen. Ara la OCDE revisa ja a la baixa el creixement i anuncia recessió en alguns països. Roman però el dubte de 'recuperar què': continuar fent més del mateix? Netejaran les borses per a donar guanys a nous entrants? Millorarà el medi-ambient amb l'enfonsament de tants de viatges en avió sense sentit? Serà l'inici del tele-treball d'una vegada per totes?

Aprenem ara de les pèrdues de capitalització de les empreses pel terror de la pandèmia, com si ens afectessin, amb desigual valoració que quan es multiplicaven els guanys tot i sense benefici per a nosaltres. Absents de referents, ens sentim perduts: els qui donen la cara des de posicions polítiques són els primer sospitosos de manca de veritat ja que potser són beneficiaris de la realitat que poden amagar, mentre la intel·lectualitat està perduda a l'hora de traduir el que observa en termes dels cànons coneguts de interpretació ortodoxa.

És el món d'ahir que no troba transició en el món real d'avui, tal és la disrupció en la que vivim. Els valors col·lectius perden peu per a guanyar-ne l'individualisme menys humanista. D'aquest en resulta la capacitat seductora que els desorientats, sense criteri propi, troben en el seguiment dels flautistes d'Hamelín contemporanis. La dicotomia esdevé total en les sectes en les que cadascú s'empara: globalitzadors, autàrquics, animalistes, vegans o seguidors incondicionals de profetes de tota mena. Això fa que molts ens agrupem de manera reduccionista en les zones de confort que ens ofereixen els 'nostres', els propis. Quina elecció sinó més pobre entre Trump i Sanders, tot i que per al comú dels mortals el que passi a les eleccions americanes serà més transcendent que el que resulti de les discussions de les àgores locals: a les primeres no hi podem incidir i participar en les segones mostrarà l'inutilitat efectiva de les nostres participacions. Els responsables de la *polis* no ajuden tampoc a desencallar posicions. Sense compromís ètic i referent democràtic tot esdevé una gran *performance* per a salvar el dia a dia. Farem febrades conjunturals davant de situacions concretes (el deteriorament mediambiental) però la comoditat ens guanyarà. Parlarem d'accions col·lectives, però des de l'esperat canvi de posicions dels altres. De la tragèdia dels bens comuns no ens en responsabilitzem.

Amb totes aquestes condicions, quin sentit té aquella aspiració de la ciència en bé d'un futur transhumanista, viscut des del món econòmic d'ahir, quan l'humanisme d'avui està desapareixent?

...i apareixen els descosits

La solvència d'un sistema es demostra quan un factor extern l'estressa i a la vista de com aquell respon. El test d'estrés s'ha fet en alguns àmbits, com en el cas dels bancs, per a provar la seva robustesa. El coronavirus ho fa ara sobre el nostre sistema de protecció social. És així, quan es veu la capacitat de resposta d'aquest, i quan es sol posar en valor la seva virtut, particularment si hom la compara respecte d'altres sistemes. És la constatació del recer que dona avui a Europa l'estat de benestar, posem per cas en comparació amb l'americà, i no diguem ja respecte d'aquells països que no en tenen, com alguns asiàtics. Així, el sector sanitari respon amb professionals públics que no s'amaguen, tot i les seves taxes de contagi a primera línia, garantint la logística sota responsabilitat administrativa, sostreta del mercat (embargats si cal, com a França), amb proves a disposició de tothom sense taxes que frenin l'ús i propaguin més els contagis, amb tractaments mèdics sense condicionants econòmics, i amb baixes de malaltia cobertes per prestacions de seguretat social. S'imaginem la situació als sistemes sanitaris privats (qui es preocupa dels subministres?, què passa si hom no pot pagar el test?, com t'arregles si has de fer quarantena –quan dia que no treballes, dia que no menges com en el cas dels sense papers i molts autònoms- i has d'esperar del voluntariat l'altruisme del tractament?).

Reconegut lo anterior, el nostre sistema mostra descosits. El pressupost sanitari públic, sota el llast del finançament, no permet marges d'actuació ràpida i adaptables a les circumstàncies noves, l'infra finançament no permet treballar sobre reserves –tampoc el curt placisme pressupostari ajuda-, i la conciliació laboral i familiar dificulta determinades actuacions preventives. No aconseguir que tota la ciutadania se impliqui amb la demanda de major capacitat de decisió és el pitjor fracàs dels nostres dirigents.

Tot això ve arrel de reivindicar la importància de comptar amb bons estudiosos i analistes de l'activitat pública al servei dels ciutadans, de mostrar que hi ha vida intel·ligent fora del sector privat. Aquest és un altre descosit del nostre sistema: Més de la meitat de la renda i riquesa del país ve interferida per la mà visible de les institucions públiques i tot i així, bona part del talent dels nostres joves s'orienta cap a l'estudi de la prestància de la mà invisible de l'assignació privada. I això quan tenim avui, més que mai, proves evidents de la importància social de la primera respecte de la segona davant de la precarietat de l'economia en el seu conjunt i de la fragilitat dels mercats en els embats de les crisis en particular.

INVERSIÓ PREVENTIVA, DESPESA REACTIVA

Cada cop que el país confronta una desgràcia sorgeixen les veus de queixa de manca d'esforç preventiu per evitar-la o fer-ho tard, o mai estar a l'alçada de les circumstàncies. És la tempesta Glòria, és l'accident de la petroquímica, és la llera de l'Ebre, és el corona virus. Referit aquest clam als polítics, és fàcil derivar-ne afirmacions gruixudes, que deixen força malament els qui es dediquen a la cosa pública i allunyen, encara més, els qui no volen arriscar el seu capital en un compromís ciutadà. I és que només una societat desenvolupada té muscle per donar solc a aquella situació: gastar avui per prevenir problemes de demà.

A la majoria de països, la part reactiva de tancar forats sempre va davant de la preventiva. Alhora, parar màquines en un determinat moment per finançar despesa corrent reparadora i a la vegada invertir per evitar problemes futurs, no hi ha tresoreria pública que ho aguanti. Si a això hi afegim que molts dels qui haurien de fer aquest esforç de despesa ja no hi seran quan puguin aparèixer els beneficis, ja sigui per mort política natural o perquè el finançament d'aquella despesa amb una augment de pressió fiscal els hi ha donat una mort prematura, no pot sorprendre la baixa prioritat per a aquella mena de polítiques envers de beneficis futurs. Altrament sabem que no sempre invertir en prevenció estalvia despesa futura. Així és conegut que a la sanitat la prevenció millora certament la salut, però no necessàriament la de les arques públiques: es viu més i amb més exigència del que es pot esperar del sistema sanitari.

Aquests dies els governs reben fort de les queixes de tots plegats: 'com pot ser que no ho haguessin previst', 'és que no n'aprenen del passat', 'es veia venir que això passaria de nou'... etc. Es curiós però que molts dels qui es queixen i reclamen aquestes actuacions no estiguin disposats a renunciar a cap despesa d'avui per al possible benefici futur (prou que sí que ho fem amb els nostres comptes), i que poc estem disposats a augmentar la fiscalitat per fer-hi front. Té lògica, per tant, que aquell polític *curterminista* abans descrit renunciï a alguna despesa corrent per quelcom que té assignada una determinada probabilitat d'ocurrència incerta? On estan en aquestes circumstàncies els fons de reserva per a contingències i de inversió a llarg termini?

Estaria bé, doncs, que tots els que voldríem un sector públic a l'alçada del nivell del nostre desenvolupament econòmic i social, abans almenys que aquest es deteriori més, defenséssim un millor finançament, que pugui fer front les necessitats tals com les viu la població.

Últims Títols de la Col·lecció Health Policy Papers:

López-Casasnovas, G; Beiggelman, M; "La nueva economía de la soledad. Soledad y salud de las personas mayores" Col·lecció Health Policy Papers 2020-03_GL_MB

López-Casasnovas, G; "La *malaltia* de la sanitat catalana. Finançament i Governança" Col·lecció Health Policy Papers 2020-02GL

López-Casasnovas, G; "¿Qué hacemos con las desigualdades en salud?" Col·lecció Health Policy Papers 2020-01GL

López-Casasnovas, G; "Evitar errores fiscales en sistemas sociales que se quieran inclusivos y favorables al crecimiento" Col·lecció Health Policy Papers 2019-15_GL.

López Casasnovas, G; "Reflexions sobre l'equitat des d'una perspectiva generacional" Col·lecció Health Policy Papers 2019-14_GL.

López-Casasnovas, G. "Aproximación a la atención primaria desde la perspectiva de la economía de la salud. A la búsqueda de apalancamientos positivos y de evitar frustraciones" Col·lecció Health Policy Papers 2018-09bis_GL.

López-Casasnovas, G; "Los cuidados de larga duración. Alternativas de financiación. Gravar el patrimonio para financiar la dependencia. Una propuesta." Col·lecció Health Policy Papers 2019-13_GL.

López-Casasnovas, G; "Cuestiones no resueltas en economía de la salud aplicada al sector del medicamento." Col·lecció Health Policy Papers 2019-12_GL.

López-Casasnovas, G; "Els reptes de futur del sector sanitari. La provisió pública des de la concertació sanitària." Col·lecció Health Policy Papers 2019-11_GL.

López-Casasnovas, G; "Indicadores y políticas públicas. Objetivos de salud y realidades sanitarias" Col·lecció Health Policy Papers 2019-10_GL.

Maynou, L; Hernández-Pizarro, HM; Herisson, M; Saez, M; "Physical activity and mental health: a systematic review". Col·lecció Health Policy Papers 2019-09_HH_LM_MH_MS.

López-Casasnovas, G; "Los CAR-Ts Como síntoma" Col·lecció Health Policy Papers 2019-08_GL.

López-Casasnovas, G; "La capacitat de decidir i la cohesió social: el cas de la concertació educativa i sanitària" Col·lecció Health Policy Papers 2019-07_GL.

López-Casasnovas, G. "Futuribles per al nostre sistema de salut" Col·lecció Health Policy Papers 2019-06_GL.

López-Casasnovas, G. "El futuro de la formación y la investigación en economía de la salud" Col·lecció Health Policy Papers 2019-05_GL.

López-Casasnovas, G. "El futur de les pensions. La necessitat del consens i les raons del disens" Col·lecció Health Policy Papers 2019-04_GL.

<https://www.upf.edu/web/cres/health-policy-papers>

